

Kjære Gabriel

EN MÅKE STÅR og mediterer på mønet av sjøhuset.

Den står der og lyser i grått og hvitt mot mosen, som er gammelgrønn og brunflekket av alder. I femti år har mosedotten klort seg fast i ly for nordavinden, bare for å gi farge og tekstur til eternittplatene på taket. Det er vakkert, og et sted i universet gir det nok mening.

Så har fuglen grublet ferdig og stuper ned i vannflaten, ned til sitt hemmelige forråd av kald, våt mat. Deretter har den ingen planer, tror jeg.

Sjøen ligger stille idag. Den er sløv, nesten død. Horisonten strekker seg fra hav til himmel i et diffust spenn som iblant gjør meg rådvill. Jeg vet bedre hvem jeg er når luft og vann lar seg skjelne, når det finnes hindre og grenser, når jeg vet hva som er mitt, når jeg kan se hvor jeg hører hjemme.

I natt regnet det igjen, og jeg ser at båten må øses. Og malingen flasser av, det ser jeg også, på sørsiden av sjøhuset, der hvor regnet sildrer, renner, suger seg fast, og ikke pisker som i nord, peprer treverket med salt, børster det hardt og glatt.

Jeg skal øse båten. Idag skal jeg øse båten. Til våren burde vi ta sjøhuset.

Jeg sitter og ser alt dette fra arbeidsværelset, Gabriel, alle disse tingene som skjer bare fordi de finner sted, fordi alle ting må finne sitt sted for å skje. Det finnes andre landskaper, stedløse landskaper der ingenting skjer, eller der alt skjer så fort og samtidig at tingene blir hjemløse i dem. Men her, fra arbeidsværelset, sitter jeg og betrakter tilhørighet. Ikke din og min, men en større tilhørighet som bor og virker i dette langsomme, tålmodige landskapet og gjør at vi kan støtte oss til det som til en vegg, enda det er bare luft og vann og måkeskrik, når vår egen, skjøre tilhørighet glipper.

Vi trenger å ha en vegg i ryggen, du og jeg. Noen ganger er det nok med en håndflate som stryker, andre ganger behøver vi hele reisverk av innsikt og fatteevne for ikke å falle, tumle ned i uforstand og rådløshet og angst. Enkelte ganger er vi hverandres vegg, iblant er du min, men ofte må jeg være din alene, for du snubler og faller så lett. Og da, Gabriel, hender det at jeg blir redd, når jeg ikke selv har noe å holde fast ved, noe å klamre meg til, bare vind og lys og åpent hav, og du ramler utfor all begripelse.

* * *

Dette snakker vi ikke om ute i hagen når du kommer hjem fra skolen og kaninene har fått mat. Slike ting, som at vi er heldige fordi vi har hverandre og bor her ute hvor landskapet er levende og håndgripelig, snakker vi om bare i overskuddsstundene, på sengekanten når alt skal forsones, eller på biltur når glass og stål og høy fart holder verden på avstand. Det som er godt og det som er vanskelig har hver sin tid, og vi skal ikke snakke om det i utide. Hjemme etter skoletid gjelder det å samle seg om det som er vanlig, det vi kunne ha snakket om igår uten å merke forskjell, og derfor rusler vi rundt på plenen og prater om dyrene, om ønskelisten din til jul, om hva vi skal spise til middag. Å veksle ord om slike ting som angår oss uten videre fordi de er jordnære og kjente, bidrar til å holde styr på disse ettermiddagstimene som truer med å revne og briste nå som ingen timeplan holder skikk på dem, nå som tiden ikke har noe sted å gjøre av oss.

Så peker jeg kanskje ned mot sjøhuset og spør om du ser hvor sigent taket er blitt. Det er nesten som om mønet knekker litt på midten, sier jeg, som om noen tunge skyer har trykket det ned, eller det har ligget en veldig tung luft der oppe ...

Men blikket ditt sier tvert nei, og jeg skjønner at dette var feil.

– Luften kan vel ikke være tung! Luften veier jo ingenting, den, sier du, halvt indignert over at din far

ikke vet bedre, og samtidig halvt usikker på om jeg spøker, om dette er en slags vits og det derfor er meningen at du skal le.

Du rister det av deg, sier ikke mer. Men et par timer senere, mens jeg rydder av middagsbordet og vi venter på at Barne-TV skal begynne, har du ikke glemt.

– Ja, men pappa! Hvorfor sa du at det hadde vært en tung luft oppå sjøhuset? Vet du ikke at skyer og luft ikke veier noen ting? Luften er jo så lett som bare det! Bare se her.

Og så løfter du en håndfull for å vise meg.

– Hvorfor sa du det da, pappa?

– Jo ... nei ... fordi.

Jeg fomler og nøler, for av og til trenger jeg småordene, sekundene det tar å finne et svar, å tenke ut en svarplan som tar din nysgjerrighet og rådløshet på alvor uten å åpne for en av de endeløse hvorfor-diskusjonene som ikke fører oss noe sted, for du møter alle mine svar med nye spørsmål.

– Jeg bare tullet, sier jeg. I farten kommer jeg ikke på noe bedre svar.

– Tull, du liksom! Det er jo ikke sant engang!

Du bruker ikke lenger den vanlige snakkestemmen, du roper nesten. Jeg ser på øynene dine at du ikke får denne samtalen til å gå opp, at du er forurettet og at dette kan gå helt galt. Du trenger hjelp, men ikke ydmykende hjelp, for å loses ut av de logiske blindgatene du

famler rundt i, forvirret på randen av motløshet fordi du ikke finner veien ut. Du klarer ikke å forene en åpenbar urimelighet, en løgn simpelthen, med din instinktive tillit til at alt det pappa sier, er sant. Og du klarer overhodet ikke å ta inn over deg muligheten for at du selv tar feil, har tatt feil så lenge du kan huske, at luft faktisk kan være i stand til å veie så mye at den truer med å knuse taket på et helt sjøhus. Handlingslammet av et grenseløst behov for trygghet, for visshet om at verden henger sammen, om at alt har sin faste plass i ubrutte årsakskjeder, om at alt er som det pleier, trenger du en bro, en hånd som kan leie deg ut av labyrinten.

– Men det kan hende, prøver jeg, at bjelken i taket er blitt så gammel og råttent at den kommer til å knekke helt av seg selv. Hva tror du? Skal du og jeg dra på ekspedisjon for å sjekke, ta med oss lommelykt og varm sjokolademelk?

– Det heter ikke det! Du sier det feil!

Jeg hører et høyrøstet tilløp til panikk i stemmen din og spoler straks tilbake, fingransker setningene mine på jakt etter hva jeg kan ha sagt feil. Det tar noen øyeblikk, men så skjønner jeg.

– Unnskyld, jeg mente ikke ekspedisjon, jeg mente *inspeksjon*. Du har helt rett, vi skal ikke på oppdagelsesferd, det ligger vel ikke skatter på sjøhuset? Det jeg mente var – la oss ta med lommelykt og noe å drikke og gå på *inspeksjon*, se om alt er i orden. Kan-

skje vi til og med blir nødt til å skifte hele taket, hva tror du?

Du ser på meg med det helt åpne blikket ditt, like til venstre ovenfor mitt, et blikk så stort og samtidig så fjernt at jeg ikke får tak i det og ikke vet hva du ser. Jeg vet ikke om du fremdeles er skuffet og litt skremt over at jeg kunne lyve og si at luften er tung, eller om du nøler fordi du vurderer Barne-TV opp mot en inspeksjon av sjøhuset, som er i så dårlig stand at du ikke får lov til å utforske det på egen hånd, eller fordi du rett og slett er et annet sted. Et sted jeg ikke vet hvor er, et sted der jeg ikke kan nå deg eller vite hvordan du har det, om alt gjør vondt der, eller om ingenting betyr noe som helst, om du bare finner sted der.

Men så roper du et kjempestort JA! og kaster deg rundt halsen min, og du har et nærvær i øynene, en plutselig tilgjengelighet, som om du har glemt å være redd, glemt at du føler deg lurt, kanskje løyet for. Og så gjør vi det, ringer til mamma på jobben for å fortelle henne hva vi skal, finner frem kakaoen og varmer melk og smører skiver. Det vil si, det er jeg som ringer og varmer og smører. Du ser på, men jeg vet ikke om du virkelig ser, for igjen er du et annet sted, der bare du vet hva som skjer.

Når måken har spist ferdig, hva gjør den da? Hva gjør en mett måke?

Det vet jeg ingenting om. Kanskje flyr den bare sin vei med sitt lille måkehjerte, tung i buken, og blir borte et sted over havet. Men en dag vil den dø, det vet jeg, og nok et uoppklart liv, enda et ubesvart spørsmål vil føye seg til mylderet av gåter som omgir oss, rammer oss inn og definerer oss – menneskene, dyrene og landskapet vårt, de forunderlige kreftene som gjør at velldige trær kan reise seg fra bitte små frø.

Jeg vet mange ting, Gabriel. Graver jeg i hukommelsen, kan jeg til og med forklare hvilke naturlover som gjør det mulig for tynne, spinkle fuglevinger å bære tunglastede måkekropper gjennom luften. Men det meste vet jeg ikke, og det vesentligste vil jeg kanskje aldri lære, selv om jeg leser et helt bibliotek.

Likevel forteller jeg deg hver eneste dag at det viktigste du kan gjøre, er å lære. Og jeg forteller meg selv at det viktigste jeg kan gjøre for deg, er å gi deg hjelp og lyst til å lære. Når du en gang leser dette, vil du da føle at jeg har lurt deg, løyet for deg som med sjøhus-taket? Kan hende er du selv blitt en voksen mann når du leser disse linjene, kan hende vil du aldri bry deg. Kan hende vil du først miste meg, og deretter sorgen som du aldri forsto, og siden bare huske trøsten og tryggheten hos en mann du kalte pappa og som lovet deg at alt ville gå bra, helt til du trodde på ham fordi du ikke visste bedre, og fordi alt er bedre enn fortvilelse. Det kan hende.

Tenk, jeg vet ikke hvem du er, jeg som kjenner deg så godt. Jeg vet ikke hva du husker, du som ikke kan glemme.

Båten kan i alle fall vente til imorgen! Og sjøhuset, som har stått der i stormkast og solsteik og sludd siden før vi begge ble født, kan ikke det også vente? Til høsten, eller til neste år? Kan ikke oppvasken og leseleksene og Barne-TV og alt sammen bare vente?

Jeg spør ikke fordi jeg venter eller tror at du har et svar å gi meg. Jeg spør fordi også jeg blir perpleks og full av tvil. Jeg spør fordi jeg ikke alltid vet hva som er viktigst, fordi det store og det lille flyter over i hverandre. Jeg spør fordi tiden går, men noen ganger står den helt stille, og det er så mye jeg skulle ha brukt den til. Jeg spør fordi kjærligheten er sterk og sorgen er dyp, og fordi de begge tar så stor plass at jeg ikke helt vet hvor jeg skal gjøre av dem.

Jeg spør fordi jeg ser deg, en lun sommerdag, sitte i gresset for deg selv i en uendelig time og betrakte en løvetann, gul som en eggeplomme, og jeg vet ikke hva du tenker. Jeg ser at leppene dine beveger seg mens du omstendelig plukker blomsten i biter, men jeg vet ikke om det er ord, eller hvilke ord du hvisker. Jeg vet ikke engang om det er glede, en liten lykke jeg synes å spore i blikket ditt, eller om det er noe annet. En trang til å ødelegge, kanskje, til å rive omhyggelig i stykker? Et

behov for å avdekke blomstens kjerne, trenge inn i dens vesen? Eller ingenting, en tomhet som ikke engang er tankeløshet, ikke engang tankeflukt?

Jeg spør fordi jeg en gang tok deg med på sirkus. Du var åtte og hadde gledet deg i dagevis, var blendet, oppspilt av spenningen, lysene, fargene og lydene. I pausen kjøpte vi sukkerspinn og fikk være med bak for å se på dyrene, og du maste deg til et grønt lysverd, og så bar det inn igjen til høytflyvende trapeskunstnere og dresserte elefanter. Etterhvert så jeg at det ble for mye for deg. Gradvis mistet eller oppga du interessen og ble sittende med blikket i fanget, eller på det røde lyssverdet til jenta på nabosetet, selv da jeg forsøkte å få deg til å løfte det mot hundene som sprang gjennom ringer av ild, og flammene som sprutet fra fakirens gap. I bilen på vei hjem spurte jeg om det hadde vært fint, og du svarte at det hadde vært fantastisk. Jeg spurte deg hva du hadde likt best, og du svarte, uten et øyeblikks nøling, at det var de to klovnene med ballen. Da sa jeg ingenting, for en plutselig smerte stakk i meg. Det var, kjære Gabriel, ingen klovn med ball på programmet den dagen. Det du husket best fra din første sirkusopplevelse var noe som ikke hadde skjedd. Klovneerindringen hadde du antakelig hentet fra en TV-sending, eller fra en overhørt sirkusprat på skolen. Den slags informasjon arkiverer du tilsynelatende automatisk og trolig anelsesløst, for å

kunne avgi et «korrekt» svar senere en gang, i fall noen spør når tankene dine er opptatt på annet hold, eller i dvale, eller hva vet jeg.

Din søster sa en gang at hvis man går med briller, må man ta dem av seg for å kunne beskrive dem. Hun hadde helt rett, og det samme gjelder mennesker. Ingen kan se seg selv eller forstå seg selv alene, uten avstand. Derfor vil jeg fortelle deg om oss, om livet vårt, om problemene du sliter med og som vi ikke alltid kan hjelpe deg med. Jeg vil prøve å forklare deg om det som er fint og det som er vanskelig, og jeg skal se om jeg klarer å sette ord på sorgen. Jeg skal forsøke å vise deg frem, Gabriel, deg og oss og landskapet vårt. Kanskje kan det hjelpe oss til å forstå litt mer av hvor vi er, og hvorfor, og hvem.

Jeg har tenkt at dette kan være farlig, for av og til går det an å lukke øynene og håpe at det vonde er blitt borte når man åpner dem igjen, og hvis jeg skriver om disse tingene, vil ikke det lenger være mulig. Det vil være som å røpe en hemmelighet. Men så har jeg tenkt at hemmeligheter er det egentlig ikke noen vits i å ha alene, for da har man ingen å snakke om dem med. Og hvis man ikke har noen å snakke om hemmelighetene sine med, noen å dele dem med, da er det akkurat som om de ikke fantes, og hva skal vi med hemmeligheter som ikke finnes?